

ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Шевченко Олександр Анатолійович,
*кандидат юридичних наук, докторант
Національної академії Служби безпеки України*

Шевченко О.А., Еволюція стратегій національної безпеки України протягом років незалежності крізь призму забезпечення економічної безпеки держави.

Стаття розкриває еволюцію стратегій національної безпеки України протягом років незалежності. Визначено, що на державному рівні залишається невирішеною низка питань, пов'язаних зі створенням максимально ефективної системи забезпечення економічної безпеки держави в рамках існуючих на різних етапах державотворення Стратегій національної безпеки України, як на рівні законодавчого закріплення, так і у сфері функціонування відповідних компетентних державних органів.

Розкрито зміст забезпечення економічної безпеки держави в чотирьох стратегіях національної безпеки України. Визначено, що головною метою Стратегії національної безпеки є забезпечення такого рівня національної безпеки, який би гарантував поступальний розвиток України, її конкурентоспроможність, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, подальше зміцнення міжнародних позицій та авторитету нашої держави у сучасному світі.

Досліджено внутрішні та зовнішні загрози національній безпеці у сфері економічної безпеки. Проаналізовано стан виконання стратегій національної безпеки України та зроблені висновки, що мета та цілі більшості вказаних стратегій не були досягнуті через: критичне ослаблення основних інститутів державної влади; зростання протестних настроїв у суспільстві; високий рівень корупції; певне спотворення основних механізмів державного управління, які мали забезпечувати верховенство права та неухильне дотримання законодавства; в деякій мірі низька відповідальність суб'єктів забезпечення національної безпеки України за виконання поставлених перед ними завдань; можлива непрозорість основних напрямів видатків на національну безпеку і оборону; відсутність дієвого контролю у сфері національної безпеки із залученням інститутів громадянського суспільства.

Констатовано, що нова Стратегія національної безпеки України 2020 року значною мірою усуває досі існуючу концептуальну невизначеність і суперечливість в оцінках реальних та уявних загроз і викликів, які постали перед нашою державою, а також шляхів і засобів ефективної протидії.

Визначено напрями підвищення ефективності законодавчого закріплення забезпечення економічної безпеки України.

Ключові слова: стратегія, безпека, національна безпека, економічна безпека, загрози, національні інтереси.

Shevchenko O., Evolution of ukrainian national security strategies during the years of independence through the prism of ensuring the economic security of the state.

The article reveals the evolution of Ukraine's national security strategies during the years of independence. It is determined that at the state level a number of issues related to the creation of the most effective system of economic security of the state within the existing at different stages of statehood National Security Strategies of Ukraine, both at the legislative level and in the functioning of relevant competent state bodies.

The content of ensuring the economic security of the state in the four strategies of national security of Ukraine is revealed. It is determined that the main goal of the National Security Strategy is to ensure a level of national security that would guarantee the progressive development of Ukraine, its competitiveness, ensuring human and civil rights and freedoms, further strengthening the international position and authority of our state in the modern world.

Internal and external threats to national security in the field of economic security are studied. The state of implementation of national security strategies of Ukraine is analyzed and it is concluded that the purpose and

goals of most of these strategies were not achieved due to: critical weakening of the main institutions of state power; growing protest mood in society; high level of corruption; some distortion of the basic mechanisms of public administration, which were to ensure the rule of law and strict compliance with the law; to some extent, low responsibility of the subjects of national security of Ukraine for the implementation of the tasks assigned to them; possible non-transparency of the main directions of expenditures on national security and defense; lack of effective control in the field of national security with the involvement of civil society institutions.

It is stated that the new National Security Strategy of Ukraine 2020 significantly eliminates the existing conceptual uncertainty and inconsistency in the assessment of real and imagined threats and challenges facing our state, as well as ways and means of effective counteraction.

The directions of increase of efficiency of legislative fixing of maintenance of economic safety of Ukraine are defined.

Key words: *strategy, security, national security, economic security, threats, national interests.*

Постановка проблеми. Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, яка має власну історію державотворення та розвитку демократичних інститутів, прадавні національні культурні та духовні традиції та на початку XXI століття розвивається в існуючих кордонах на основі здійснення Українським народом свого невід'ємного права на самовизначення.

Події останніх десятиріч в Україні, особливим маркером яких стали дві революції (2004 та 2014 років), стали каталізатором демократичного розвитку українського суспільства на шляху до євроінтеграції. Наша держава впевнено заявила про своє прагнення посісти належне місце в європейській спільноті. Відкрилися нові можливості для реформування основ суспільного життя на демократичних засадах і проведення суверенної зовнішньої політики.

В українському суспільстві дедалі глибше укорінюється усвідомлення, що свобода і людська гідність є не тільки загальнолюдськими цінностями, а й наріжним каменем процесів розбудови цивілізованої держави, вироблення та реалізації її як зовнішньої і внутрішньої політики, так і національної безпеки, що відповідно потребує високого рівня забезпечення економічної безпеки держави.

Чіткої визначеності держави у стратегічних пріоритетах та цілях потребує подальший розвиток і захист найвагоміших здобутків України. Стратегічні державні документи мають відповідати викликам і загрозам XXI століття, на основі чого повинна вибудовуватись ефективна взаємодія з сучасними системами міжнародної і регіональної безпеки.

Зважаючи на той факт, що у світовому форматі суттєво змінилося сприйняття України, вона отримала нові можливості для реалізації власних національних інтересів у мінливому і суперечливому глобальному просторі.

Проблематику національної безпеки протягом останніх років досліджували у своїх роботах І.Бінько, В.Білоус, О.Белов, О.Бодрук, В.Ваганов, О.Власюк, А.Возженіков, С.Гавриш, О.Гончаренко, В.Горбулін, О.Дзьобань, А.Качинський, В.Картавцев, Г.Костенко, В.Крутов, С.Кудінов, О.Литвиненко, Е.Лісцін, В.Ліпкан, М.Левицька, В.Мунтіян, Н.Нижник, Г.Новицький, В.Паламарчук, С.Пирожков, Г.Перепелиця, Г.Почепцов, М.Панов, В.Сідак, М.Стрельбицький, Л.Стрельбицька, Г.Ситник, І.Тимошенко, В.Тихий, С.Фальченко, О.Хомра, О.Шевченко та інші.

В той же час, серед провідних авторів, що займаються проблемами економічної безпеки підприємства, варто виділити: Т.Гладченко, Г.Козаченко, Н.Яценко, В.Мунтіян, П.Пашко, Т.Соколенко, В.Савіна, Є.Олейніков, В.Ортинський, О.Новікова, Т.Васильців, О.Рудницька, І.Шевченко, Л.Шемаєва, С.Тамбовцева, Л.Абалкіна, К.Іпполітов, Г.Таранушенко, В.Шлемко, І.Бінько, М.Єрмошенко та інші.

Однак, незважаючи на значні здобутки названих авторів, залишається невирішеною низка питань, пов'язаних зі створенням максимально ефективної системи забезпечення економічної безпеки держави в рамках існуючих на різних етапах державотворення Стратегій національної безпеки України, як на рівні законодавчого закріплення, так і у сфері функціонування відповідних компетентних державних органів. Таким чином, вищевикладене обумовлює актуальність вибраної теми наукової статті.

На даний час проблематика еволюції стратегій національної безпеки України протягом років незалежності крізь призму забезпечення економічної безпеки держави не досліджена на достатньому рівні. Зазначаємо, що зазначена проблема потребує не лише досліджень правового характеру, а й має значно ширший спектр питань, що потребують висвітлення. Відсутність комплексних досліджень забезпечення економічної безпеки України в умовах євроінтеграції на сучасному етапі державотворення, а також крізь призму еволюції Стратегій національної безпеки України та аналізу цього явища з точки зору національної безпеки ставить перед юридичною наукою потребу ретельного та глибокого дослідження цієї складної проблеми.

Отже, **метою** цієї статті є з'ясування еволюції Стратегій національної безпеки України протягом років незалежності крізь призму забезпечення економічної безпеки держави.

Для досягнення мети наукової статті нами поставлено наступні **завдання**:

- здійснити дослідження еволюції Стратегій національної безпеки України протягом років незалежності;
- проаналізувати закріплення в національних Стратегіях національної безпеки України протягом років незалежності нашої країни забезпечення економічної безпеки держави;
- визначити напрями підвищення ефективності законодавчого закріплення забезпечення економічної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Нагадаємо, що у відповідності до ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.2018 року Стратегія національної безпеки України (далі – Стратегія) – документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки [1].

Визначимо, що головною метою Стратегії є забезпечення такого рівня національної безпеки, який би гарантував поступальний розвиток України, її конкурентоспроможність, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, подальше зміцнення міжнародних позицій та авторитету Української держави у сучасному світі.

Слід зауважити, що протягом перших 16 років незалежності нашої держави ми не мали затвердженої на рівні вищого керівництва країни Стратегії національної безпеки України.

Перша Стратегія була затверджена указом Президента України № 105/2007 від 12 лютого 2007 року [2]. Правовою основою її розробки та реалізації Стратегії стали Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України», інші закони України та міжнародні угоди, ратифіковані Верховною Радою України, які в сукупності на той час визначали засади політики держави у сфері національної безпеки.

У 2012 році була затверджена друга Стратегія національної безпеки України, хоча по суті це була оновлена редакція Стратегії від 2007 року. Так, зокрема, відповідно до указу Президента України № 389/2012 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» [3] були внесені зміни до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 року №105/2007 та відповідно Рада національної безпеки і оборони України схвалила своїм рішенням проект нової редакції Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється».

У жовтні 2014 року Президент України підписав розпорядження «Про підготовку проекту позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України у сфері національної безпеки» із визначенням нової Стратегії національної безпеки України [4]. Отже, третю Стратегію національної безпеки України було затверджено 26 травня 2015 року Указом Президента України №287/2015 [5]. Основою її формування стало рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України», прийняте 6 травня 2015 року [6].

Чинна Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [7].

Не вдаючись до глибокого порівняльного аналізу вищевказаних Стратегій цих трьох документів, зауважимо, що вони відображають еволюцію уявлень вищого керівництва України про пріоритети державної політики у сфері національної безпеки, сутність і рівень загроз національним інтересам нашої держави, шляхи і засоби їх захисту.

У відповідності до визначених завдань нашої наукової статті спробуємо проаналізувати закріплення в національних Стратегіях національної безпеки України протягом років незалежності нашої країни забезпечення економічної безпеки держави.

Так, у Стратегії національної безпеки України від 12 лютого 2007 року, що була затверджена указом Президента України № 105/2007 в ст. 2.2. Розділу 2. «Принципи забезпечення національної єдності та захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз» було чітко закріплено, що стан економічної безпеки залишається складним внаслідок дії низки викликів та загроз зумовлених:

- нестійкістю економічного зростання та його надмірною залежністю від зовнішніх чинників;
- збереженням структурних деформацій у національній економіці, неефективністю використання матеріальних ресурсів, зокрема енергетичних, переважанням галузей з невеликою часткою доданої вартості, що спричиняє низьку конкурентоспроможність вітчизняної продукції;

- неефективністю захисту права власності, відсутністю умов для формування необхідного інвестиційного потенціалу в національній економіці, зокрема розвинених фінансового та фондового ринків, несприятливим макроекономічним та політико-правовим кліматом для залучення іноземних інвестицій та розвитку внутрішнього інвестиційного процесу;
- недосконалістю податкової системи, низькою ефективністю податкового адміністрування та контролю за використанням бюджетних асигнувань;
- низьким рівнем конкурентності та монополізацією окремих галузей промисловості, постачання товарів та надання послуг;
- недосконалістю механізмів захисту внутрішнього ринку від несумлінної конкуренції з боку імпортової продукції, неефективністю боротьби з контрабандою;
- надмірною залежністю від імпорту енергетичних ресурсів, недиверсифікованістю джерел енергопостачання;
- монополізацією іноземним капіталом певних стратегічно важливих галузей національної економіки, що загрожує стабільності окремих товарних ринків;
- деградацією науково-технічного потенціалу, нерозвиненістю національної інноваційної системи, низькою інноваційною активністю суб'єктів господарювання;
- некерованим відтоком за межі держави інтелектуальних та трудових ресурсів, у тому числі у формі трудової міграції;
- поглибленням регіональної диференціації;
- високим рівнем тінізації економіки, зумовленим, зокрема, поширенням тіньової зайнятості, розповсюдженням напівлегальних методів ухилення від оподаткування, криміналізацією економічних відносин, наявністю в країні організованих злочинних угруповань, що претендують на контроль над діяльністю суб'єктів господарювання [2].

В той же час, у Стратегії 2007 року в ст. 3.3. Розділу 3. «Стратегічні цілі, пріоритети та завдання політики національної безпеки» законодавець чітко затвердив, що забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки неможливе без здійснення структурної перебудови і підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Для цього необхідно насамперед поліпшити інвестиційний клімат, зокрема, шляхом забезпечення дієвого захисту права власності, удосконалення регуляторного і корпоративного законодавства, обмеження монополізму, розвитку фінансового і фондового ринків. Одним із найважливіших завдань у даному контексті є реформування податкової системи, забезпечення спрямованості фіскальної політики держави на зменшення питомої ваги усіх складових матеріальних витрат в економіці. Необхідно докорінно підвищити ефективність використання державних коштів, забезпечити дієвий державний контроль за діяльністю суб'єктів природних монополій, прозорість використання ними фінансових ресурсів, ефективність тарифної та регуляторної політики. Заходи економічної політики держави слід спрямувати також на зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання, забезпечення їх націленості на збільшення рентабельності та капіталізації. Поряд із реалізацією державної політики стимулювання експорту, передусім високотехнологічного, необхідно забезпечити випереджувальне розширення внутрішнього ринку, уникнення критичної залежності національної економіки від кон'юнктури світових ринків. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки неможливе за існуючого рівня інноваційної активності підприємств, для підвищення якої необхідними є формування національної інноваційної системи, розширення інвестиційних можливостей для реалізації інноваційних проєктів. Об'єктом пріоритетної уваги держави має стати активізація інноваційних процесів в освітній, науково-технологічній та інформаційно-комунікаційній галузях, які в сукупності формують інфраструктуру економіки знань – основу майбутньої конкурентоспроможності України у глобалізованому світі. Українська держава має бути послідовною у здійсненні земельної реформи, забезпеченні на практиці пріоритетного розвитку агропромислового комплексу як основи продовольчої безпеки держави [2].

Указом Президента України від 8 червня 2012 року була затверджена нова редакція Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється». Головною метою прийняття цього документу було запровадження нових підходів до формування Україною сучасної державної політики національної безпеки, здійснення комплексного реформування сектору безпеки і оборони. Слід наголосити, що в цілому, на момент прийняття цього документу його положення відповідали нормам демократії, були співзвучними політиці безпеки європейських держав і держав-членів НАТО та покликаними сприяти забезпеченню миру і стабільності у європейському регіоні та у світі в цілому.

Щодо закріплення у вказаній Стратегії забезпечення економічної безпеки, то слід наголосити, що у ст. 3.2.2. Підрозділу 3.2. Розділу 3 «Безпекове середовище та актуальні загрози національним інтересам і наці-

ональній безпеці України» були чітко сформульовані загрози економічній безпеці:

- залежність внутрішнього ринку від зовнішньоекономічної кон'юнктури, недостатня ефективність роботи щодо його захисту від несумлінної конкуренції з боку українських монополістів та імпортерів, а також щодо боротьби з контрабандою;
- недостатня ефективність використання матеріальних ресурсів, переважання у структурі промисловості галузей з невеликою часткою доданої вартості, низький технологічний рівень вітчизняної економіки;
- наявні валютні ризики, неефективне використання коштів Державного і місцевих бюджетів;
- недосконалість законодавства для прискорення розвитку національної економіки на інноваційних засадах, відносно високий рівень тінізації економіки, відсутність достатніх стимулів для легалізації доходів населення та зменшення тіньової зайнятості;
- надмірний вплив іноземного капіталу на розвиток окремих стратегічно важливих галузей національної економіки, небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в таких галузях [3].

Досить змістовно у Стратегії 2012 року було наголошено на безпосередньому забезпеченні економічної безпеки як одного з ключових завдань політики національної безпеки у внутрішній сфері та регламентовано у ст. 4.3.3. наступним чином:

- дієвий захист права власності, оптимізація податкового навантаження на бізнес, удосконалення регуляторного і корпоративного законодавства, обмеження монополізму і сприяння конкуренції, підвищення ефективності регулювання фінансових і товарних ринків; створення на цій основі сприятливих умов для підприємництва та інвестування, скорочення матеріальних витрат в економіці та обмеження тіньової господарської діяльності;
- підвищення ефективності використання державних коштів, забезпечення дієвого державного контролю за діяльністю суб'єктів природних монополій, прозорості використання ними фінансових ресурсів, ефективності цінової і тарифної політики;
- забезпечення сталості фінансової системи, гнучкості валютного курсу гривні, розширення кредитної підтримки економіки, зміцнення довіри до фінансових установ;
- мінімізація негативного впливу на економіку зовнішньої кон'юнктури та наслідків світової фінансово-економічної кризи;
- посилення дієвості захисту внутрішнього ринку від несумлінної конкуренції з боку підприємств-монополістів та постачальників імпортової продукції;
- підвищення ефективності державного контролю за діяльністю підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави;
- оптимізація структури та обсягу зовнішнього боргу, недопущення неконтрольованого відпливу капіталу за межі держави;
- стимулювання підвищення технологічного рівня української економіки, розвитку національної інноваційної системи та інноваційної активності підприємств [3].

Аналіз ситуації у сфері національної безпеки і оборони України на час дії Стратегії 2012 року дає підстави стверджувати, що мета та цілі цього важливого документу наразі не були досягнуті через критичне ослаблення основних інститутів державної влади, зростання протестних настроїв у суспільстві та, нажаль, високого рівня корупції. У зв'язку з цим в Україні не були сформовані сприятливі умови для забезпечення інтересів громадян, суспільства і держави, подальшого поступу країни як демократичної держави зі сталою та зростаючою ринковою економікою, держави, що керується європейськими політичними й економічними цінностями, в якій повага і захист прав і законних інтересів усіх територіальних громад, суспільних верств, етнічних груп є запорукою незалежного, вільного, суверенного і демократичного розвитку, як це передбачалося Стратегією.

26 травня 2015 року Указом Президента України №287/2015 було затверджено Стратегію національної безпеки України, яка в Розділі 4 «Основні напрями державної політики національної безпеки України» у ст. 4.9. закріпила, що ключовою умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки шляхом:

- «деолігархізації», демонополізації і дерегуляції економіки, захисту економічної конкуренції, спрощення й оптимізації системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку;
- ефективного застосування механізму спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора;

- створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема в енергетичний і транспортний сектори, як інструменту забезпечення національної безпеки;
- забезпечення готовності економіки до відбиття Україною збройної агресії;
- розвитку оборонно-промислового комплексу як потужного високотехнологічного сектору економіки, здатного відігравати ключову роль у її прискореній інноваційній модернізації;
- юридичного захисту в міжнародних інституціях майнових інтересів фізичних і юридичних осіб України та Української держави, порушених Росією;
- підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків;
- забезпечення цілісності та захисту інфраструктури в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду;
- ефективного використання бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, дієвого контролю за станом державного боргу;
- стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів;
- системної протидії організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності та водночас консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації [5].

На нашу думку, однією з причин низького рівня реалізації Стратегії 2015 року стало певне спотворення основних механізмів державного управління, які мали забезпечувати верховенство права та неухильне дотримання законодавства; в деякій мірі низька відповідальність суб'єктів забезпечення національної безпеки України за виконання поставлених перед ними завдань; можлива непрозорість основних напрямів видатків на національну безпеку і оборону; відсутність дієвого контролю у сфері національної безпеки із залученням інститутів громадянського суспільства, у т.ч. за використанням фінансових і матеріальних ресурсів тощо.

Серед основних загроз економічній безпеці, що закріплені у Стратегії національної безпеки 2020 року «Безпека людини – безпека країни», що затверджена указом Президентом України №392/2020 14 вересня 2020 року слід відмітити наступні загрози, що регламентовані у Розділі II. «Поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов»:

- непослідовність та незавершеність реформ і корупція перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її сталі і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз, підживлюють кримінальне середовище;
- недостатній захист права власності, повільний розвиток ринкових відносин у ключових сферах, у тому числі в користуванні землею і надрами, значна роль державного сектору в економіці, недосконалість та фрагментарність законодавства стримують економічне зростання, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій;
- недостатній рівень конкуренції та панування монополій, зокрема в енергетичній сфері та інфраструктурі, низька енергоефективність зменшують конкурентоспроможність України, загрожують добробуту її громадян;
- посилюються загрози для критичної інфраструктури, пов'язані з погіршенням її технічного стану, відсутністю інвестицій в її оновлення та розвиток, несанкціонованим втручанням у її функціонування, зокрема фізичного і кіберхарактеру, триваючими бойовими діями, а також тимчасовою окупацією частини території України;
- погіршуються середовище життєдіяльності, якість повітря, питної води, продуктів харчування, що впливає на життя та здоров'я людей [7].

Також, вважаємо за доцільне наголосити, що у ст. 53 Розділу III вказаної Стратегії «Основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки» наголошено, що для гарантування достатку й безпеки громадян потрібні ресурси, які при залученні та ефективному використанні зовнішніх джерел можуть забезпечити сталі і динамічне економічне зростання для чого необхідно:– розвивати ринкову конкуренцію, забезпечити демонополізацію економіки та дегінізацію господарських відносин;

- захистити права власності;

- забезпечити дерегуляцію та не допускати тиску на бізнес;
- створити конкурентні умови для залучення інвестицій, зокрема іноземних;
- забезпечити стале функціонування фінансової системи, послідовність грошово-кредитної політики та підвищення рівня довіри до національних фінансових інститутів;
- удосконалити законодавство про організацію судової влади та забезпечити справедливе правосуддя;
- створити сприятливі, зокрема фінансові умови, для розвитку науки, забезпечити розбудову науково-дослідницької інфраструктури, а також ефективну взаємодію вчених із державним і приватним сектором, стимулювати інновації та запроваджувати новітні технології, зокрема у сферах безпеки та оборони, охорони здоров'я, промисловості, енергетиці, машинобудуванні, сільському господарстві, будівництві та інфраструктурі, спорті, в інформаційній та телекомунікаційній сферах;
- сприяти розвитку авіаційної та космічної галузей як таких, що мають значний потенціал і можливості для виробництва високотехнологічної продукції цивільного та оборонного призначення;
- визначити та впровадити надійний механізм контролю за використанням нових технологій для гарантування безпеки людини і довкілля;
- реформувати земельні відносини, передбачивши впровадження обігу земель сільськогосподарського призначення, здійснення заходів з упорядкування обліку земельних ресурсів, забезпечити екологічно орієнтований розвиток агропромислового комплексу та продовольчу безпеку;
- модернізувати транспортну інфраструктуру – дороги, залізниці, трубопроводи, аеропорти, морські і річкові порти тощо, у тому числі через механізми державно-приватного партнерства, провести прозору приватизацію з метою залучення внутрішніх та іноземних інвестицій в модернізацію і розвиток підприємства, сприяти зростанню продуктивності праці в економіці [7].

Важливою новацією є те, що у Заключних положеннях Стратегії 2020 року зазначено: «Стратегія є основою для розроблення документів щодо планування у сферах національної безпеки і оборони, які визначатимуть шляхи та інструменти її реалізації». Це передбачає створення 15-ти окремих «секторальних» стратегій, які конкретизують основні напрями державної безпекової політики України.

Варто наголосити, що відповідний проект Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року був схвалений Урядом України 10 березня 2021 року, має бути у подальшому проведений відповідним рішенням РНБО України та затверджений Президентом України. Вказана Стратегія повинна стати фундаментальним документом та основою для формування державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки. У вищевказаній Стратегії вперше на законодавчому рівні будуть визначені взаємоузгоджені поняття «економічна безпека», «національні економічні інтереси», «економічна стійкість» та «економічний суверенітет», а також основні виклики й загрози для економічної безпеки України та шляхи їх подолання [8].

В цілому, нова Стратегія національної безпеки України значною мірою усуває досі існуючу концептуальну невизначеність і суперечливість в оцінках реальних та уявних загроз і викликів, які постали перед нашою державою, а також шляхів і засобів ефективної протидії. У разі успішної реалізації норм і положень цієї Стратегії можна сподіватися на зміцнення позицій України у протидії різноманітним зовнішнім та внутрішнім чинниками, які загрожують її функціонуванню та розвитку як сучасної демократичної й суверенної держави.

Висновки. Підбиваючи підсумки, видається доцільним зробити наступні висновки:

- сучасна динаміка суспільних процесів в Україні й світі зумовлює необхідність формування адекватної, ефективної та економічно виправданої системи управління національною безпекою, спроможної забезпечити поступ суспільства і держави на шляху до спільноти розвинутих демократичних країн, що досягається в тому числі ефективним забезпеченням економічної безпеки держави;
- стратегічною метою політики національної безпеки України на протязі років незалежності є забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності, національної єдності на основі демократичного поступу суспільства і держави, додержання прав і свобод людини і громадянина, створення умов для динамічного зростання економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення, що було прямо чи опосередковано імплементовано у відповідних Стратегіях національної безпеки України, еволюцію яких ми дослідили у цій статті;
- протягом років незалежності в Україні сформовано потужну систему забезпечення національної безпеки, основу якої складають взаємопов'язані складові сектору безпеки і оборони, державні та недержавні інституції і організації, громадянське суспільство та інші суб'єкти, які функціонують як одне ціле і покликані вирішувати завдання у сфері безпеки та оборони, відповідне регулювання, забезпечення та координація вказаної системи на даний час регламентовано чинною Стратегією забезпечення національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни».

Отже, Україна – європейська держава, яка на даний час протистоїть досить широкому спектру гібридних загроз та викликів як у внутрішньому форматі функціонування державного механізму, так і у зовнішньому форматі зносин із міжнародним співтовариством, що обумовлює необхідність запровадження дієвої реалізації Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», виконання якої усіма причетними державними інституціями має забезпечити не тільки припинення агресії та відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно-визнаного державного кордону на основі міжнародного права, а і забезпечити високий рівень забезпечення економічної безпеки України та відповідно процвітання економічного потенціалу держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 12.02.2007 року № 105/2007 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1052007-5496>
3. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» від 08.06.2012 року № 389/2012. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/303.html>
4. Розпорядження Президента України «Про підготовку проекту позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України у сфері національної безпеки» від 20.10.2014 року №1126/2014-рп. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/11262014-rp-17829>
5. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 року № 105/2007. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>
6. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» від 06.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0008525-15#Text>
7. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 року №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
8. Проект Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року схвалений Урядом України від 10.03.2021 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=65355ae8-3a6a-47e8-a0fd-f4a02adfe66c&title=ProektUkazuPrezidentaUkrainiproRishenniaRadiNatsionalnoiBezpekiIOboroniUkrainiVid-2021-RokuproStrategiiuEkonomicnoiBezpekiUkrainiNaPeriodDo2025-Roku>